

Vastaus valtuustoaloitteeseen / Kuopion kaupungin toimenpiteet ilmastonmuutoksen torjuntaan ja ilmastopoliittisen ohjelman päivittäminen

Ympäristöjohtaja Tanja Leppänen Alueellinen ympäristönsuojelu

Kuopion kaupungin valtuustoryhmät ovat jättäneet 23.10.2018 valtuustoaloitteen Kuopion kaupungin toimenpiteistä ilmastonmuutoksen torjuntaan ja ilmastopoliittisen ohjelman päivittämiseen. Valtuustoaloitteessa tuodaan esille huoli ilmaston lämpenemisestä ja YK:n ilmastopaneeli IPCC:n 8.10.2018 julkaiseman raportin tuloksista, joiden perusteella lämpeneminen tulee aiheuttamaan pahimmassa tapauksessa mittavaa taloudellista vahinkoa, ruoantuotannon vaikeutumista ja juomaveden vähenemistä. Tämän seurauksena kansainvaellusten ja konfliktien määrä voisi lisääntyä. Lisäksi Suomessa sään ääri-ilmiöiden on arvioitu lisääntyvän.

Ilmastopoliittisen ohjelman päivittämisen lisäksi valtuustoaloitteessa ehdotetaan, että kaupungin eri palvelualueet, liikelaitokset ja yhtiöt laativat kukin käytännön toimia sisältävän strategian ilmastonmuutoksen torjumiseksi ja, että kaikissa yksiköissä laaditaan vuosittain toimintasuunnitelma siitä, mitä kukin yksikkö tekee käytännössä.

Tausta

Kuopion ilmastopoliittinen ohjelma 2009-2020 on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 6.4.2009. Ohjelmassa asetettu visio vuodelle 2020 on "Kuopiossa kaikki ovat omalta osaltaan vähentäneet kasvihuonekaasupäästöjä ja varautuneet ilmaston muuttumiseen".

Visio toteuttamiseksi asetetut päämäärät ovat:

- Kasvihuonekaasupäästöt Kuopiossa ovat vähentyneet vähintään 40 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2020 mennessä.
- Kaupungin omien toimintojen energiankäyttö vuonna 2016 on vähentynyt vähintään 9 % vuoden 2005 tasoon verrattuna.
- Liikenteestä ja liikkumisesta aiheutuneet kasvihuonepäästöt ovat vähentyneet. Kevyt ja joukkoliikenne ovat houkuttelevia liikkumismuotoja.
- Uusiutuvan energian osuutta energiantuotannossa on lisätty.
- Ilmastonmuutoksen vaikutukset Kuopion kaupungin toimintoihin on tunnistettu ja niihin on varauduttu.
- Kaikki ovat tietoisia valintojensa ja toimiensa vaikutuksista energiankulutukseen.

Päätavoite eli kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen 40 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2020 mennessä näyttää toteutuvan. Kuopion asukokohtaiset kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet vuoden 1990 tasosta noin 41 % vuoden 2016 loppuun mennessä. Eniten tähän ovat vaikuttaneet fossiilisten polttoaineiden käytön väheneminen ja puuperäisten polttoaineiden käytön kasvu Kuopion Energia Oy:n Haapaniemen voimalaitoksella sekä Mondi Powerflute Oy:n Sorsasalon tuotantolaitoksilla. Päästö-

14.01.2019

jen laskuun on vaikuttanut merkittävästi myös raskaan teollisuuden väheneminen.

Kuopion kasvihuonekaasujen päästöt vuonna 2016 olivat yhteensä 748 kt CO₂-ekv (hiilidioksidiekvivalenttia*). Päästöistä 28 % aiheutui tie- liikenteestä, 19 % kaukolämmityksestä, 14 % maataloudesta, 6 % erillis- lämmityksestä ja 2 % jätehuollosta. 15 % päästöistä aiheutui teollisuudes- ta ja työkoneista sekä 3 % teollisuuden sähkönkulutuksesta. Kuluttajien sähkönkulutuksen osuus oli 10 % ja sähkölämmityksen osuus 3 %.

Kuopion maankäyttösektorin eli maaperän ja puuston nielut on laskettu vuosina 2006, 2008, 2010, 2012 ja 2014. Maaperän vaikutus maankäyt- tösektorin päästöihin ja nieluihin on pieni. Puuston kasvihuonekaasutase vaihtelee kasvun ja hakkuiden mukaan. Puuston on toiminut hiilen nieluna Kuopiossa vuosittain vuodesta 2008 lähtien. Maankäyttösektori oli noin 1500 kt CO₂-ekv nielu vuonna 2014, eli lähes kaksi kertaa suurempi kuin vuoden 2014 kasvihuonekaasupäästöt Kuopion alueella.

Energiatehokkuus kaupungin omissa toiminnoissa on parantunut yli 10 % vuosina 2005-2016 ja näin ollen Kuopion kaupunki on täyttänyt myös kun- ta-alan energiatehokkuussopimuksien 2008-2016 päätavoitteen. Kuopio liittyi 14.10.2016 uuteen kunta-alan energiatehokkuussopimukseen vuosil- le 2017-2025, jossa sitoudutaan tehostamaan energiankäyttöä 7,5 % ky- seisellä aikavälillä. Energiatehokkuuden toimintasuunnitelmaa 2017-2025 päivitetään vuosittain toteutuneiden ja uusien toimenpiteiden osalta.

Liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä ei ole onnistuttu Kuopiossa eikä valtakunnallisesti. Kuopiossa liikenteen kasvihuonekaasu- päästöt ovat pysyneet lähes ennallaan tai laskeneet hieman vuosina 1990- 2015 ja kääntyneet taas nousuun vuosina 2016 ja 2017. Vaikka Kuopiossa joukkoliikenteen suosio ja käyttäjämäärät ovat nousseet viime vuosina paljon ja kävelyn sekä pyöräilyn edistämiseen on kiinnitetty huomiota yhä enemmän, liikennemäärät ovat kasvaneet. Eniten liikenteen kasvihuone- kaasupäästöjen kasvuun on vaikuttanut valtatie 5:n liikennemäärän kasvu.

Kuopion sitoumukset ja ohjelmat 2018

Kuopio on liittynyt vuonna 2016 resurssiviisaiden edelläkävijäkuntien FI- SU-verkostoon (Finnish sustainable communities), joka tavoittelee hiili- neutraalisuutta, jätteettömyyttä ja globaalisti kestäväää kulutusta vuoteen 2050 mennessä. Resurssiviisaat kunnat pyrkivät vahvistamaan aluetalout- ta ja työllisyyttä, luomaan yrityksille uusia liiketoimintamahdollisuuksia se- kä parantamaan asukkaiden hyvinvointia samalla kun ympäristön tila ko- henee.

Tavoitteisiin pääsemiseksi kaupunki on yhdessä sidosryhmien kanssa laa- tinut resurssiviisausohjelman, jonka kaupunginvaltuusto hyväksyi joulu- kuussa 2017. Resurssiviisaus on nostettu myös yhdeksi kaupungin strate- gian päätavoitteeksi. Resurssiviisausohjelmassa visiot vuodelle 2050, ta- voitteet vuodelle 2030 ja toimenpiteet on jaoteltu kuuteen teemakaistaan: 1. Energian tuotanto ja kulutus, 2. Liikkuminen ja yhdyskuntarakenne, 3. Kulutus ja materiaalikierrot, 4. Ruoantuotanto ja -kulutus, 5. Veden käyttö ja luonnonvedet ja 6. Hyvinvointia luonnosta.

Kuopio on mukana myös Circwaste – Kiertotalouden edelläkävijäkunnat -verkostossa, jossa 10 kaupunkia on sitoutunut valtakunnallisen jätesuun- nitelman tavoitteiden toteuttamiseen. Tavoitteena on saada materiaalit

14.01.2019

kiertoon mahdollisimman kattavasti ja parantaa yhdyskunta- ja rakennusjätteiden hyödyntämismahdollisuuksia.

Ilmastopoliittisen ohjelman päivittäminen ja tavoitteiden tarkistaminen

Kuntien ja erityisesti suurten ja keskisuurten kaupunkien rooli ilmastonmuutoksen torjunnassa kasvaa koko ajan. Suomen 50 suurinta kuntaa aiheuttaa kolmanneksen Suomen päästöistä ja liikenteen päästöistä puolet. Kunnissa on erinomaiset mahdollisuudet vaikuttaa päästöjen vähentämiseen, kun mukaan saadaan elinkeinoelämä ja asukkaat. Yritysten, tutkimuslaitoksien, oppilaitosten ja asukkaiden rooli korostuu myös siitä syystä, että Kuopio tavoittelee voimakasta kasvua niin asukasmäärässä, kuin opiskelu- ja työpaikka-alueena.

Tulevaisuudessa Kuopion alueen päästöjen vähentämisessä tulisi kiinnittää huomiota erityisesti vähäpäästöisen liikenteen edistämiseen, fossiilisten polttoaineiden kuten turpeen käytön vähentämiseen energiantuotannossa, maatalouden päästöihin, kestävään matkailuun ja laajojen metsävarojen hyödyntämiseen hiilinieluna.

Finnpulp Oy:n tehdashankkeen toteutuessa sillä olisi huomattava vaikutus Kuopion kasvihuonekaasutaseeseen. Ympäristövaikutusten arvioinnin tietojen perusteella tehtaan toiminta tulisi lisäämään Kuopion fossiilisia kasvihuonekaasupäästöjä noin 30 %. Päästöjen lisäys olisi samaa tasoa, kuin Kuopion kasvihuonekaasupäästöt ovat pienentyneet vuodesta 1990 vuoteen 2014. Jos kasvihuonekaasulaskelmissa otettaisiin huomioon myös metsien hiilinielut, tehtaan toiminnalla saattaa olla suurempikin negatiivinen vaikutus koko Pohjois-Savon hiilitaseisiin, jos suuren puuraaka-ainetarpeen vuoksi metsien hakkuut ylittävät vuotuisen puubiomassan kasvun. Tehtaalla tuotetulla bioenergialla voi olla koko Suomen tasolla huomattavia myönteisiä vaikutuksia kasvihuonekaasupäästöihin, jos tehtaalla tuotetulla bioenergialla korvataan fossiilista energiantuotantoa Suomessa.

Suuri osa Suomen suurimmista kunnista on ottanut Suomen valtiota kunnianhimoisemman tavoitteen päästöjen vähentämisessä. Suomen tavoitevuosi hiilineutraaliudesta on 2045 ja tätä aiemmin hiilineutraaliutta tavoittelee muun muassa Joensuu (2025), Turku (2029), Espoo (2030), Vantaa (2030), Tampere (2030), Lappeenranta (2030), Helsinki (2035) ja Oulu (2040) ja Lahti (2040). Yli neljännes suomalaisista asuu kunnissa, joissa hiilineutraaliustavoite on asetettu viimeistään vuodelle 2030.

Käytännössä hiilineutraalisuuden tavoittelemisen on toimenpidekokonaisuus, jossa lasketaan kasvihuonekaasupäästöt, tehdään päästövähennyksiä ja toteutetaan tarvittaessa päästökompensaatioita. Kompensointi voi tapahtua kotimaisten tai ulkomaisten hankkeiden avulla tai esimerkiksi ostamalla ja mitätöimällä EU:n päästöoikeuksia. Laadukkaassa päästökompensaatioissa huolehditaan, että yhdellä toimenpiteellä ei vähennetä kuin yhden tahon päästöjä, jolloin vältetään niin sanottu kaksoislaskenta.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran syksyllä 2018 tilaaman selvityksen mukaan kuntien tärkeimpiä työkaluja päästöjen vähentämiseen ovat maapolitiikka ja kaavoitus, julkiset hankinnat, taloudelliset ohjaukset sekä kunnan liikelaitosten ja konserniyhtiöiden omistajaohjaus.

Kuopion tulee ottaa rohkea ja kunnianhimoinen tavoite ilmastonmuutoksen torjunnassa – vastaavasti, kuin vuonna 2009 valtuusto osoitti rohkeutta ja asetti päästövähennystavoitteen -40 %:iin pohjaesityksen (-20 %) sijaan. Lisäksi kaupungin tulee varautua paremmin eri toiminnoissa ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Ilmastonmuutos aiheuttaa riskejä myös luonnon monimuotoisuudelle, asukkaiden hyvinvoinnille ja taloudelle. FISU-kuntien yhteinen hiilineutraaliuden tavoite vuodelle 2050 ei riitä, vaan tavoite on asetettava aiemmaksi.

Esitämme, että vuoden 2019 aikana käynnistetään prosessi, jossa tarkistetaan Kuopion päästövähennystavoitteet, niihin liittyvät toimenpiteet ja päästökompensaatioiden tarve hiilineutraalisuuden saavuttamiseksi. Tätä työtä varten tarvitaan hiilitaseisiin, päästövähennystoimenpiteisiin, ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja varautumiseen liittyviä selvityksiä, joihin tulee varata rahaa ja henkilötyöaika. Esitämme, että työn käynnistämiseksi nimetään erillinen työryhmä, jossa on mukana asiantuntijoita, päättäjiä ja sidosryhmiä.

Toimintasuunnitelma ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja varautumiseksi sisältäen päivitetyt päästövähennystavoitteet tuodaan päätöksentekoon vuoden 2019 loppuun mennessä.

**Päästöjen yksikkö, tonnia hiilidioksidiekvivalenttia (t CO₂-ekv) kuvaa kaikkien kolmen kasvihuonekaasun yhteenlaskettua lämmitysvaikutusta siten, että CH₄ ja N₂O on yhteismitallistettu hiilidioksidiksi.*

Liitteet 7 8622/2018 Valtuustoaloite

Valmistelija
Tapio Kettunen puh. +358 44 718 2187
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus Kaupunginjohtaja Jarmo Pirhonen

Kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuustolle, että se merkitsee saadun selvityksen tiedoksi vastauksena valtuustoaloitteeseen.

Päätös Kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti kaupunginjohtajan tekemän päätösehdotuksen.

